

Проф. І.К. Сосін,
доц. О.Ю. Гончарова
 Харківська медична академія
 післядипломної освіти
 Кафедра наркології

Дидактичні пріоритети кафедри наркології ХМАПО у підготовці спеціалістів інтегрованої терапії опіоїдної залежності

Вживання наркотиків шляхом ін'єкцій і, відповідно, синдром залежності від психоактивних речовин, зокрема опіоїдів, є актуальною проблемою охорони здоров'я в Україні. Традиційно лікуванням наркозалежності займається наркологічна служба, яка має систему стаціонарних та амбулаторних установ (наркологічні лікарні, диспансери і наркологічні кабінети). Упродовж останніх двох десятиліть вживання наркотиків шляхом ін'єкцій набуло особливої соціальної значущості внаслідок появи та поширення ВІЛ-інфекції. Завдання створення ефективної системи протидії епідемії ВІЛ спонукає подивитись на лікування наркозалежності під іншим кутом. Велика кількість наркозалежних інфікована ВІЛ і вірусами гепатиту та страждає на туберкульоз, відтак винятково наркологічне лікування не відповідає їхнім індивідуальним медичним потребам, а також соціальному запиту на створення бар'єру на шляху поширення суспільно небезпечних інфекцій у середовищі наркоспоживачів і в загальній популяції.

Надання інтегрованої медико-соціальної допомоги хворим з опіоїдною залежністю є важливим завданням сучасної системи охорони здоров'я. Суттєвим кроком в поліпшенні якості медичної допомоги може бути створення осередків інтегрованої медико-соціальної допомоги на базі центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД). Значна частина хворих на ОЗ, особливо тих, що страждають на супутні соціально небезпечні захворювання, має отримати потрібні їм послуги в первинній ланці медичної допомоги. Надання комплексу медичних послуг в одному лікувально-профілактичному закладі має значні економічні та організаційні переваги, дозволяє підвищити рівень охоплення хворих та зменшити

бар'єри на шляху до ефективної науково обґрунтованої допомоги.

В Україні вже є достатня кількість медичних закладів, в яких здійснюються програми замісної підтримувальної терапії для лікування хворих із синдромом залежності від опіоїдів. Однак, законодавча база з цього питання постійно оновлюється, відповідно, змінюються і організаційні принципи цього виду лікування, форми облікової документації, ліцензійні вимоги до закладів охорони здоров'я, що працюють з наркотичними лікарськими засобами. Багато лікарів, яких вже залучено до проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опіоїдною залежністю потребують початкового оволодіння та поновлення професійних знань в цьому питанні.

Саме для цих цілей на кафедрі наркології Харківської медичної академії післядипломної освіти розроблено навчальну програму циклу тематичного удосконалення «Замісна підтримувальна терапія хворих з опіоїдною залежністю» тривалістю 0,5 місяця, 78 навчальних годин. У серпні-вересні 2017 року на замовлення обласних державних адміністрацій пілотних регіонів на кафедрі наркології відбулася підготовка 31 лікаря центрів первинної медико-санітарної допомоги, амбулаторій загальної практики — сімейної медицини (ЗПСМ), протитуберкульозних лікарень, центрів боротьби зі СНІДом на циклі ТУ «Замісна підтримувальна терапія хворих з опіоїдною залежністю». В пілотних регіонах заплановано відкриття кабінетів ЗПТ в центрах первинної медико-санітарної допомоги, що сприятиме не лише географічній доступності послуги, але й дасть змогу забезпечити інтегровану медичну допомогу пацієнтам із подвійною або потрійною патологією (ВІЛ-інфекція,

туберкульоз, гепатит тощо) та підвищити прихильність до лікування.

Проект Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Реформа ВІЛ-послуг у дії» у співпраці з Міністерством охорони здоров'я України та обласними державними адміністраціями сприяє розширенню доступу споживачів ін'єкційних наркотиків до програми замісної підтримувальної терапії (ЗПТ) з метою зменшення рівня ризикованої поведінки, зокрема щодо інфікування ВІЛ. В пілотних регіонах заплановано відкриття кабінетів ЗПТ, що сприятиме не лише географічній доступності послуги, але й дасть змогу забезпечити інтегровану медичну допомогу пацієнтам із подвійною або потрійною патологією (ВІЛ-інфекція, туберкульоз, гепатит тощо) та підвищити прихильність до лікування.

Протягом двох тижнів фахівці центрів первинної медико-санітарної допомоги та спеціалізованих закладів охорони здоров'я пілотних регіонів Проекту «Реформа ВІЛ-послуг у дії» з Києва, Дніпра, Кривого Рогу та Криворізького району, Одеси, Білгород-Дністровського та Первомайська пройшли навчання за такими аспектами: Спільна позиція щодо замісної терапії Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Об'єднана програма ООН з ВІЛ/СНІДу (UNAIDS) та Управління ООН з наркотиків та злочинності (UNODC); Конвенції ООН та їх націленість на «зниження споживання», Загальнодержавні програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД в Україні; Нормативно-правова база замісної підтримувальної терапії хворих з опіоїдною залежністю в Україні.

Лікарі-слухачі циклу тематичного удосконалення ознайомилися з клінікою та перебігом опіоїдної залежності, сучасним підходом до її лікування та дотриманням прав людини та гідності пацієнта, мультидисциплінарним інтегрованим підходом при лікуванні споживачів ін'єкційних наркотиків, най-

більш поширеними медичні та соціальні проблемами лікування опіоїдної залежності. В програмі циклу висвітлені питання розповсюдження вживання психоактивних речовин в світі, історія замісної терапії, географія її проведення в світі та в Україні. На семінарських та практичних заняттях розглянуті питання клініко-фармакологічної характеристики препаратів ЗПТ, фази лікування та призначення препаратів, детоксикація при завершенні замісної терапії.

Велику зацікавленість слухачів викликають заняття, присвячені проблемам, які зустрічаються у період проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опіоїдною залежністю, а саме: продовження ризикованого вживання нелегальних наркотиків, пропуски доз, блювота після прийому препарату, передозування препаратами ЗПТ та правові аспекти вирішення цих проблем.

Особлива увага в програмі циклу приділена групам хворих з коморбідними проблемами та жінкам, які отримують ЗПТ (вагітність та пологи, неонатальний синдром відміни). Протягом циклу лікарі ознайомилися з організаційними принципами комплексного лікування з використанням замісної підтримувальної терапії хворих з опіоїдною залежністю, такими як: Положення про кабінет ЗПТ; Показання, протипоказання та застереження для призначення ЗПТ; Критерії включення до ЗПТ; Рішення про припинення ЗПТ. Лікарі-слухачі циклу опанували практичні навички щодо курації хворих на опіоїдну залежність та щодо заповнення форм облікової документації при проведенні замісної підтримувальної терапії цим хворим.

Висновки. Якісна післядипломна підготовка лікарів та практичне впровадження мультидисциплінарної інтегрованої медичної допомоги пацієнтам, хворим на опіоїдну залежність, сприяє розширенню доступу споживачів ін'єкційних наркотиків до програми замісної підтримувальної терапії, зменшенню рівня криміналізації наркоспоживачів та ризикованої поведінки, зокрема щодо інфікування ВІЛ.

Список використаної літератури

1. Наказ № 200 Міністерства охорони здоров'я України 27.03.2012 «Про затвердження порядку проведення замісної підтримувальної терапії хворих з опіоїдною залежністю» (із змінами № 238 від 27.03.2013; № 863 від 17.12.2015).
2. Наркологія: Національний підручник (за редакцією Соціна І.К., Чуєва Ю.Ф.). — Харків: Видавництво «Колегіум». — 2014. — 1500 с.
3. Інтегрована допомога для осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів — пацієнтів замісної підтримувальної терапії: практичний посібник. Гетьман Л., Гриценко Т., Іванчук І., Коломієць В. та ін. — Київ, 2017. — 128 с.
4. Дворяк С.В., Карагодіна О.Г., Морозова О.С., Пикало І.І., Думчев К.В. Інтегроване лікування хворих на опіоїдну залежність в умовах центрів первинної медико-санітарної допомоги // навчально-методичний посібник, Київ, 2016. — 75 с.

Дидактические приоритеты кафедры наркологии ХМАПО в подготовке специалистов интегрированной терапии опиоидной зависимости

Проф. И.К. Сосин, доц. Е.Ю. Гончарова

Харьковская медицинская академия последипломного образования
Кафедра наркологии

Существенным шагом в улучшении качества медицинской помощи может быть создание центров интегрированной медико-социальной помощи. На кафедре наркологии ХМАПО разработана учебная программа цикла тематического усовершенствования «Заместительная поддерживающая терапия больных с опиоидной зависимостью». Приведены результаты обучения врачей центров первичной медико-санитарной помощи и специализированных учреждений здравоохранения пилотных регионов Украины.

Ключевые слова: опиоидная зависимость, дидактические аспекты, интегрированная медико-социальная помощь.

Didactic priorities of the Department of Narcology of the KhMAPE in the training of specialists in integrated therapy of opioid dependence

Prof. I.K. Sosin, PHD. O.Yu. Honcharova

Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education
Department of Narcology

An essential step in improving the quality of medical care may be the creation of centers for integrated medical and social care. At the Department of Narcology, KhMAPE, a curriculum for the thematic improvement cycle "Substitution Support Therapy for Patients with Opioid Dependence" has been developed. The results of training of doctors of primary health care centers and specialized healthcare institutions of the pilot regions of Ukraine.

Key Words: opioid dependence, didactic aspects, integrated medical and social care.

Контактна інформація: Сосін Іван Кузьмич —
зав. кафедри наркології, Харківська медична академія післядипломної освіти.
моб. тел. 0679800083, тел. 723-00-37, e-mail: isosin@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 23.11.2017 р.